

Handläggare
Hanna Markkula
Telefon: 08-508 36 235

Till
Äldrenämnden
den 25 maj 2021

Hörselmiljöer för äldre - rapport

Förvaltningens förslag till beslut

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens rapport om hörselmiljöer för äldre inklusive förslag till åtgärder.
2. Äldrenämnden överlämnar förslaget för kännedom till stadsdelsnämnderna och Micasa.

Patric Rylander
Äldredirektör

Raili Karlsson
Avdelningschef

Sammanfattning

I Stockholms stads budget för 2021 anges att äldrenämnden, i samarbete med stadsdelsnämnderna och Micasa, ska genomföra en utredning av hörselmiljöerna på stadens äldreboenden och att ta fram förslag på förbättringsåtgärder. I budget anges också att äldrenämnden, i samverkan med stadsdelsnämnderna, ska se över hörselmiljöerna ur ett verksamhetsperspektiv inom stadens äldreomsorg.

Äldreförvaltningen har mot bakgrund av detta, i samarbete med ett antal stadsdelsförvaltningar och Micasa, genomfört en utredning av hörselmiljöerna inom äldreomsorgen med fokus på vård- och omsorgsboende. Flera faktorer påverkar möjligheten till en god ljudmiljö för äldre såsom lokalernas utformning, inredning och personalens förhållningssätt, kunskap och bemötande.

De utvecklingsområden som har konstaterats kan framförallt härledas till bristande kunskap hos personalen och ett antal åtgärder föreslås. Äldreförvaltningen anser att hörselkompetensen bör höjas genom utbildning vilken bör inkludera kunskap om hörselhjälpmedel samt förtydliganden av syn- och hörselinstruktörernas funktion. Hörselkompetens bör även inkluderas i uppföljning och förtydligas i avtal.

Bakgrund

I Stockholms stads budget för 2021 anges att äldrenämnden, i samarbete med stadsdelsnämnderna och Micasa, ska genomföra en utredning av hörselmiljöerna på stadens äldreboenden och att ta fram förslag på förbättringsåtgärder. I budget anges också att äldrenämnden, i samverkan med stadsdelsnämnderna, ska se över hörselmiljöerna ur ett verksamhetsperspektiv inom stadens äldreomsorg.

Ärendet

Äldreförvaltningen har mot bakgrund av ovanstående uppdrag, i samarbete med ett antal stadsdelsförvaltningar och Micasa, genomfört en utredning av hörselmiljöerna inom äldreomsorgen med fokus på vård- och omsorgsboende.

Hörselnedsättning är vårt vanligaste funktionshinder och förekomsten ökar med stigande ålder. Bland äldre som bor i särskilt boende bedöms endast 10 till 15 procent vara normalhörande. Den ofta gradvisa hörselnedsättning en person drabbas av som äldre orsakas av att örats hårceller successivt förlorar sin förmåga. Det medför framför allt svårigheter att höra ljusa röster, konsonanter och vissa ljud.

Att drabbas av hörselnedsättning medför ofta konsekvenser på flera plan. Den enskilde kan undvika sociala kontakter, innebära osäkerhet i vardagliga situationer och leda till missförstånd. Okorrigerad hörselnedsättning hos äldre kan även leda till en ökad sjuklighet och en snabbare utveckling av demenssjukdomar.

Flera faktorer påverkar möjligheten för en god ljudmiljö. Lokalernas akustiska egenskaper påverkas bland annat av golv- och takbeläggning, inredning, textilier och möbler. Aktivitetsljud från verksamheten som tal och skrammel från disk påverkar liksom av hur arbetet organiseras, exempelvis vid måltidssituationen.

En faktor som har stor påverkan på den äldres hörselmiljö är personalens kunskap om hörselnedsättning och hur det påverkar den äldre. Personalen måste veta hur man talar till och bemöter en person med hörselnedsättning samt ha kunskap om hur hörselhjälpmedel fungerar.

I den bifogade rapporten presenteras ett antal resultat som har betydelse för den äldres ljudmiljö. Resultatet baserar sig på uppgifter från äldreförvaltningen, bland annat kvalitetsobservatörer, syn- och hörselinstruktörer inom ett antal stadsdelsförvaltningarna samt Micasa.

Det framgår att i den grundläggande utbildningen till undersköterska finns inget specifikt som rör just hörselomsorg. Krav på kompetens kring hörselomsorg eller hantering och skötsel av hörselhjälpmedel regleras inte heller i stadens avtal eller uppdragsbeskrivningar. Uppföljning av specifik hörselomsorg har därför inte genomförts i stadens verksamhetsuppföljningar.

Majoriteten av Micacas fastigheter är byggda utifrån andra krav vad gäller akustik än vad som gäller vid nyproduktion i dag och inga särskilda ljudanpassningar har gjorts.

Personal har generellt låg kunskap om hörselnedsättning och hur man bemöter en person med nedsatt hörsel. Likaså har personalen låg kunskap om hörselhjälpmedel och hur de ska hanteras. Det finns generellt låg kunskap om stadens syn- och hörselinstruktörer som kan ge råd och stöd.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande äldreomsorgsfrågor i samverkan med stadsdelsförvaltningarna och Micasa. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgruppen den 19 maj 2021. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 18 maj, socialnämndens, äldrenämndens och överförmyndarnämndens gemensamma råd för funktionshinderfrågor den 20 maj.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förekomsten av hörselproblematik ökar med stigande ålder. Utvecklingsarbete inom hörselområdet är således väsentligt med tanke på den ökande andel äldre i befolkningen. Det är viktigt att hörselproblematiken uppmärksammas tidigt för att förebygga vidare ohälsa och bidra till en ökad livskvalitet.

Det finns som framgår av rapporten om Hörselmiljöer för äldre ett antal utvecklingsområden som kan vara viktiga för att förbättra hörselsituationen för äldre. Hörselmiljön involverar flera aktörer, både fastighetsägaren och verksamheten som utför driften. Äldreförvaltningen ser att de brister som har konstaterats framförallt kan kopplas till låg kunskap bland personal. Bedömningen är att det är inom detta område som åtgärder kan ge störst effekt både i vård- och omsorgsboendena och inom övriga verksamheter i äldreomsorgen.

Äldreförvaltningen anser därför att hörselkompetensen bör höjas genom utbildning samt förtydliganden av syn- och hörselinstruktörernas funktion. Hörselkompetens bör även inkluderas i uppföljning och

förtydligas i avtal vilket kan ge effekt på sikt i och med att frågan synliggörs och krav på åtgärder kan ställas. Mot bakgrund av ovanstående föreslår äldreförvaltningen:

- Att ett utbildningsmaterial tas fram. Materialet kan vara en film som beskriver förhållningssätt och goda råd kring hörselnedsättning, god hörselmiljö och hantering av hörselhjälpmedel samt en tillhörande checklista. Syn- och hörselinstruktörernas funktion och roll inkluderas i utbildningsmaterialet.
- Att introduktionsutbildning för stadens omsorgspersonal kompletteras med frågan om hörselkompetens och hantering av hörselhjälpmedel.
- En översyn och förtydligande av syn- och hörselinstruktörernas organisation, uppdrag och arbetssätt.
- Krav på hörselkompetens bör när så är möjligt förtydligas i avtal och uppdragsbeskrivningar för hemtjänst, vård- och omsorgsboende och dagverksamhet.
- Uppföljning bör tydligare inkludera hörselkompetens. Uppföljning på verksamhetsnivå avser följsamhet till nya krav enligt ovan. I uppföljning genom kvalitetsobservation kan hörselkompetens ges särskilt fokus.

Äldreförvaltningen anser utöver ovanstående att kommunala enheter årligen bör planera in en genomgång med syn- och hörselinstruktör som en del av enhetens löpande kompetensutveckling.

När det gäller teknik såsom TV och ljudanläggningar kan det generellt finnas behov av en översyn och modernisering inom stadens vård- och omsorgsboenden. Vid översyn av vård- och omsorgsboendens och dagverksamheternas inredning kan med fördel ljudexperter anlitas i större utsträckning. Det bör även finnas rutiner för hur verksamheten ska hantera hörslingor. Kompetens hos verksamhetens arbetsterapeut kan användas i större utsträckning. Vid revideringsarbetet av Micasas ramprogram för nyproduktion kan frågan om ljudmiljö och akustik förtydligas.

Jämställdhetsanalys

Bedömningen är att denna rapport inte ger konsekvenser för invånarna beroende på om de är kvinnor eller män.

Bilaga
Rapport – Hörselmiljöer för äldre